

Käypä hoito -suositusten implementointivälineiden liittäminen terveys- ja hoitosuunnitelmaan

Raportti
Jorma Komulainen
28.12.2015

Sisällys

Taustaa	2
Mikä on terveys- ja hoitosuunnitelma?.....	2
Mitä ovat Käypä hoito -suositusten implementointivälineet?	2
Kuinka implementointivälineiden liittäminen terveys- ja hoitosuunnitelmaan tehdään?	3
Pohdintaa ja ehdotukset	4

Taustaa

Käypä hoito -suositukset tunnetaan hyvin ja ne ovat laajasti saatavilla. Suositusten käyttöönottoa tulee kuitenkin tukea erilaisilla toimilla. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin Käypä hoito -yksikkö toteuttaa Kelan rahoituksella vuosina 2015-17 Kuntoutussuositusten implementointi (KIMP) -hankkeen, jossa kehitetään ja toteutetaan Käypä hoito -suositukseen sisältyvien kuntoutussuositusten käyttöönottoa suomalaisessa terveydenhuollossa. Tässä raportissa kuvataan, kuinka terveys- ja hoitosuunnitelmaa olisi mahdollista käyttää Käypä hoito -suositusten implementointivälineiden suunnatussa levittämisessä sekä terveydenhuollon ammattihenkilöille että potilaille.

Mikä on terveys- ja hoitosuunnitelma?

Terveys- ja hoitosuunnitelmalomake on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) määrittelemä kansalliseen käyttöön tarkoitettu työväline, jonka tavoitteena on kehittää erityisesti pitkäaikais- ja monisairaiden potilaiden hoitoa ja voimaannuttaa heitä omasta terveydestään huolehtimiseen. HL7 CDA-R2 muotoinen lomake voidaan toteuttaa tietosisällöltään yhdenmukaisena kaikissa potilastietojärjestelmissä, jolloin se on myös käytettävissä riippumatta siitä, mitä potilaskertomusjärjestelmää käytetään.

Terveys- ja hoitosuunnitelma laaditaan yhteisymmärryksessä potilaan ja terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa. Se on osa potilasasiakirjaa, joten sen laatimisesta ja ylläpidosta vastaa potilasta hoitava terveydenhuollon ammattihenkilö. Terveys- ja hoitosuunnitelma liitetään KanTa -palvelun (Kansallinen terveysarkisto) tiedonhallintapalvelu-osioon, jossa se on potilaan nähtävänä, ja jonka avulla potilas voi myös halutessaan näyttää itseään koskevaa suunnitelmaa tarvitsemilleen tahoille.

Terveys- ja hoitosuunnitelma on kuvattu THL:n julkaisussa (Komulainen ym. 2011), ja sen tietomäärittelyt ovat saatavilla kansalliselta koodistopalvelimelta (<https://www.thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedon-ja-vaatimusten-yhdenmukaistaminen/koodistopalvelu>).

Mitä ovat Käypä hoito -suositusten implementointivälineet?

Käypä hoito -suositusten käyttöönoton tukemiseksi suosituksiin ja niiden oheismateriaaleihin tuotetaan erilaisia käyttöönoton apuvälineitä, joita kutsutaan implementointivälineiksi (implementation tools). Implementointivälineet ovat pääasiassa kirjallisia tuotteita, joilla kuvataan suositusten keskeistä sisältöä (potilasversiot, luentomateriaalit), ohjataan terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja potilaiden toimintaa terveyden ja toimintakyvyn parantamiseksi tai ylläpitämiseksi ja autetaan terveydenhuollon ammattihenkilöä ja potilasta hoitoa koskevassa päätöksenteossa. Esimerkkejä viime aikoina julkaistujen suositusten implementointivälineistä ovat

- Alkoholiongelmaisen hoito:
 - Potilasversio
 - Luentomateriaali
 - RAAMIT-lyhytneuvonnan sisältö
- Depressio
 - Potilasversio
 - Hoidon laatumittarit
- Epävakaa persoonallisuus
 - Potilasversio
 - Luentomateriaali
 - Taulukko tutkituista psykoterapiamenetelmistä
- Kipu

- Potilasversio
- Luentomateriaali
- Taulukko lääkkeettömistä kivun hoidoista
- Nivelreuma
 - Potilasversio
 - HAQ-toimintakykylomake
 - Hoitopolkumalli
- Parkinsonin tauti
 - Potilasversio
 - Linkki Parkinsonin taudin kuntoutusmalliin
- Stabiili sepelvaltimotauti
 - Potilasversio
 - Luentomateriaali
 - Taulukko sepelvaltimotautipotilaan kuntoutuksen ja potilasohjauksen sisällöstä ja vaikuttavuudesta
- Unettomuus
 - Potilasversio
 - Video suosituksen keskeisestä sisällöstä
 - Kognitiiviset menetelmät unettomuuden hoidossa
 - Lääkkeettömät unettomuuden ryhmämuotoiset hoidot työterveyshuollossa

Kuinka implementointivälineiden liittäminen terveys- ja hoitosuunnitelmaan tehdään?

Terveys- ja hoitosuunnitelman luokiteltua (koodattua) tietoa sisältäviin tietokenttiin voidaan automaattisesti tai haluttaessa puoliautomaattisesti liittää hoidon antajan ja potilaan ominaisuuksien mukaan räätälöityjä implementointivälineitä. Tällöin käytetään yksinkertaista Boolean logiikkaa sen kuvaamiseksi, missä tilanteissa kukin implementointiväline liitetään (automaattinen käyttö) tai tarjotaan liitettäväksi (puoliautomaattinen käyttö) terveys- ja hoitosuunnitelmaan. Palvelun antaja voi sitten tulostaa ja luovuttaa implementointivälineet potilaalle, tai potilas voi itse OmaKanta palvelusta terveys- ja hoitosuunnitelmaa katsoessaan tarkastella samalla siihen linkitettyjä implementointivälineitä. Taulukossa 1 on kuvattu erilaisia mahdollisuuksia automaattiseen ja puoliautomaattiseen liittämiseen.

Terveys- ja hoitosuunnitelman luokittelemattomiin (koodaamattomiin) kenttiin implementointivälineitä voidaan liittää terveydenhuollon ammattihenkilön valinnan mukaisesti käsin. Tällöinkin niitä voidaan käyttää edellä kuvatulla tavoin joko tulostamalla tai sähköisesti.

Taulukko 1. Esimerkkejä terveys- ja hoitosuunnitelmaan liitettävistä implementointivälineistä. Taulukon sarakkeet ShortName ja Description on poimittu Koodistopalvelimella olevasta Terveys- ja hoitosuunnitelman määrittelystä.

ShortName	Description	Implementation Tools
Henkilötunnus	Potilaan henkilötunnus	Henkilötunnus kertoo iän ja sukupuolen, joita tietoja voidaan käyttää liitettäessä yksilöityjä i-välineitä terveys- ja hoitosuunnitelmaan.
Hoidon syy	Tunnistettu terveysongelma, joka on hoidon syynä ja joka kuvataan ICD-10, ICPC-2 tai ICF -luokituksen mukaisesti.	Tähän voidaan liittää ICD-10, ICPC-2 tai ICF koodeihin yhdistettyjä i-välineitä, esimerkiksi omaseuranta, omahoito ja kuntoutusohjeita.
Palvelukokonaisuus	Se palvelukokonaisuus, johon yksittäinen hoidon syy liittyy. Palvelukokonaisuus on yhden tai useamman terveydenhuollon palvelunantajan tuottamien, potilaan tiettyyn	Tähän voidaan liittää palveluketjukoodiin yhdistettyjä i-välineitä, esimerkiksi ohjeita valmistautumiseksi seuraavaan palvelutapahtumaan.

	ongelmakokonaisuuteen liittyvien palvelutapahtumien yksilöity kokonaisuus.	
Koordinoiva ammattihenkilö	Yhtä tai useaa hoidon syyhyn kohdistuvaa hoitoa koordinoiva terveydenhuollon ammattihenkilö.	Tähän voidaan liittää ammattihenkilön nimeen yhdistettyjä i-välineitä, esimerkiksi ohjeita yhteydenottoon.
Koordinoiva palveluyksikkö	Yhtä tai useaa hoidon syyhyn kohdistuvaa hoitoa koordinoiva terveydenhuollon palveluyksikkö.	Tähän voidaan liittää palveluyksikköön yhdistettyjä i-välineitä, esimerkiksi aukiolotietoja.
Hoitoketjukuuvauksen tunnus	Hoitoketjukuuvauksen yksilöivä OID-tunnus.	Hoitoketjukuuvaukseen voidaan liittää kyseiseen terveysongelmaan kohdistuvia i-välineitä.
Hoitoketjun alkamispäivä	Ajankohta jolloin yksittäisen terveysongelman (hoidon syy) hoito on alkanut.	Tähän voidaan liittää suunnitelma siitä, millä aikataululla esimerkiksi omaseuranta ja omahoito/kuntoutus ohjeita lähetetään (automaattisesti) potilaalle.
Tavoitteen yksilöivä tekijä	Määrällinen tai laadullinen hoidon tavoite, joka voidaan asettaa luokiteltuna tietona.	Tähän voidaan liittää määrättyyn tavoitteeseen liittyviä i-välineitä, esimerkiksi painonhallintaan liittyviä ruoka- ja liikuntaohjeita.
Palveluyksikkö	Palveluyksikkö, jonka toimesta hoito on suunniteltu tapahtuvaksi.	Tähän voidaan liittää palveluyksikkökohtaisia i-välineitä, esimerkiksi yhteystietoja ja ohjeita palveluun valmistautumiseksi.
Ammattinimike	Palvelun toteuttajaksi suunnitellun henkilön ammattinimike.	Tähän voidaan liittää palvelun toteuttajan ammattiin liittyviä i-välineitä, esimerkiksi yhteystietoja ja ohjeita palveluun valmistautumiseksi.
Palvelu	Hoidon toteuttamiseksi suunniteltu palvelu.	Tähän voidaan liittää palveluun kohdistuvia i-välineitä, esimerkiksi ohjeita palveluun valmistautumiseksi.
Palvelun sisällön yksilöinti	Suunnitellun palvelun sisällön yksilöivä tunnus.	Tähän voidaan liittää palveluun kohdistuvia i-välineitä, esimerkiksi ohjeita palveluun valmistautumiseksi ja palvelun jälkeisiä itsehoidon ja kuntoutuksen ohjeita.
Diagnoosilista	Lista potilaan pysyvistä sekä ajankohtaisista diagnooseista. Haku diagnoosilistaan.	Tähän voidaan liittää diagnoosiin tai diagnoosien yhdistelmiin kohdistuvia i-välineitä, esimerkiksi diabetesta ja depressiota sairastavan potilaan liikuntaohjeita.
Lääkityslista	Terveys- ja hoitosuunnitelman laatimisen hetkellä ajankohtainen, voimassaoleva lääkitys. Haku lääkityslistaan.	Tähän voidaan liittää lääkeaineeseen tai lääkeaineiden yhdistelmiin kohdistuvia i-välineitä, esimerkiksi Marevania käyttävän potilaan ruokavalio-ohjeita.

Pohdintaa ja ehdotukset

Terveys- ja hoitosuunnitelman tavoitteena on kehittää erityisesti pitkäaikais- ja monisairaiden potilaiden hoitoa ja voimaannuttaa heitä omasta terveydestään huolehtimiseen. Käypä hoito -suositukset sisältävät useita suositusten mukaisen hyvän diagnostiikan, hoidon ja kuntoutuksen toteutumista edistäviä implementointivälineitä. Kun terveys- ja hoitosuunnitelma on osa OmaKanta palvelua, on se potentiaalinen väline potilaan kannalta omahoidon ja kuntoutumisen ohjaamiseen ja palvelunantajan kannalta kokonaisvaltaisen hoidon järkevään toteuttamiseen.

Jotta terveys- ja hoitosuunnitelman hyödyntäminen implementointivälineiden jakelussa potilaille ja terveydenhuollon ammattihenkilöille olisi mahdollista, seuraavat toimet ovat tarpeen:

1. Terveys- ja hoitosuunnitelma toteutetaan potilastietojärjestelmissä Koodistopalvelussa kuvatussa muodossa, jolloin käytössä ovat myös sen koodattua tietoa sisältävät tietokentät.
2. Terveys- ja hoitosuunnitelma otetaan laajaan käyttöön pitkäaikaisten ja moniongelmaisten potilaiden hoidossa.

3. Käypä hoito -suosituksia laadittaessa lisätään niihin liitettyjen implementointivälineiden määrää, ja keskitytään erityisesti potilaiden omahoitoon ja kuntoutumiseen liittyviin välineisiin.
4. Käypä hoito -suositusten implementointivälineet indeksoidaan ja niihin sisällytetään kuvaus siitä Boolean logikasta, jolla ne ovat liitettävissä terveys- ja hoitosuunnitelmaan.